

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ФЕНОТИПІЧНИХ ЗМІН У СТАДАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

І. А. Рудик, д.с.-г.н., професор, чл.-кор. НААН,
Р. В. Ставецька, к.с.-г.н., доцент.
Білоцерківський національний аграрний університет

Встановлено, що сьогодні українська чорно-ряба молочна порода розвивається як відкрита популяція і з кожним роком для відтворення маточного поголів'я все інтенсивніше використовуються чистопородні бугаї-плідники голштинської породи. У трьох племінних стадах української чорно-рябої молочної Київської області у 2000–2010 рр. для відтворення маточного поголів'я використовувалися бугаї-плідники як української чорно-рябої молочної, так і голштинської порід. Частка спадковості за голштинською породою батьків корів зросла із 83,3 % до 99,1 % за рахунок збільшення кількості батьків корів голштинської породи із 12 до 59 голів, кількість батьків корів української чорно-рябої молочної породи знизилась із 30 до 11 голів. Частка спадковості за голштинською породою корів зросла із 75,1 % до 92,6 %.

За досліджений період із насиченням стад української чорно-рябої молочної породи спадковістю голштинської породи поряд із позитивними фенотипічними змінами – зростання надою (у середньому на 2920 кг), спостерігаються негативні – зниження масової частки жиру в молоці (–0,24 %), скорочення тривалості продуктивного використання корів (–1,7 лактацій) та збільшення тривалості сервіс-періоду (+58 днів), що вплинуло на економічні показники галузі молочного скотарства. Якщо у 2000 р. забезпеченість власним ремонтним молодняком переважала потребу на 7–68 %, то у 2010 р. ремонт цих стад власним молодняком був забезпечений лише на 60–73 %.

На основі власних розрахунків встановлено, що за надою первісток 5236–5382 кг, тривалості продуктивного використання корів – 3,7–4,5 лактацій та виходу телят на 100 корів – 85–94 голови отримують прибуток у розрахунку на одну корову на 16077–44364 грн вищий, ніж за надою 6789–8189 кг, тривалості продуктивного використання – 2,1–2,6 лактацій та виходу телят на 100 корів – 71–73 голови. Рівень рентабельності за цих умов зменшується з 47,2–68,3 % до 17,9–30,5 %. Отже, з економічного, так і з селекційного погляду більш ефективним є тривале використання корів за рівня відтворення, який дає змогу проводити ремонт стада за рахунок власного ремонтного молодняку.

Ключові слова: українська чорно-ряба молочна порода, вбирне схрещування, фенотипічні зміни, молочна продуктивність, відтворювальна здатність, тривалість продуктивного використання, економічна ефективність.

Сучасне світове молочне скотарство вважається рентабельним, якщо середньорічний надій на корову становить не менше 6,0–6,5 тис. кг за високої якості молока, регулярного отримання приплоду, тривалого господарського використання та міцного здоров'я тварин [6].

Поліпшення української чорно-рябої молочної породи за типом вбирного схрещування з використанням бугаїв голштинської породи сприяло зростанню генетичного потенціалу стад за надоєм та фактичних надоїв із 5641 до 6859 кг молока [5]. Інтенсивна селекція за величиною надою призвела до негативних наслідків щодо вмісту жиру і білка у молоці корів [4]. Причинами цього є недоліки у кормовій базі, годівлі тварин, вирощуванні ремонтного молодняку, проведення одностороннього відбору за величиною надою [2].

Отже, наступне поліпшення української чорно-рябої молочної породи за принципом відкритої популяції та насичення спадковістю голштинської породи сприяє зростанню генетичного потенціалу за надоєм. Однак, дотепер не узагальнено інформацію щодо змін відтворних показників, трива-

лості продуктивного використання корів, довічної продуктивності та рентабельності галузі молочного скотарства [1, 3]. Тому, **метою** цих досліджень було вивчення фенотипічних змін у процесі формування високопродуктивних стад української чорно-рябої молочної породи із насиченням їх спадковістю голштинської породи.

Матеріал та методи досліджень. Оцінку фенотипічних змін у стадах української чорно-рябої молочної породи проведено на основі даних зоотехнічного та племінного обліку племзаводів ТДВ «Терезине» і СВК ім. Щорса та племрепродуктора ТОВ АФ «Глушки» за 2000–2010 рр. Зокрема, було досліджено частку спадковості за голштинською породою бугаїв-плідників, походження корів, рівень молочної продуктивності (надій, масова частка жиру в молоці), тривалість сервіс-періоду та продуктивного використання корів. Загальне досліджене поголів'я корів становить 14437 голів.

Розрахунок економічної ефективності фенотипічних змін в стадах української чорно-рябої молочної породи проведено в цінах 2010 року (табл. 1).

**Вихідні дані розрахунку економічної оцінки фенотипічних змін
у стадах української чорно-рябої молочної породи**

Вартість	Ціна, грн
1 кормодня під час вирощування ремонтних теличок від народження до введення в основне стадо	15–16
1 кормодня утримання корови від введення в основне стадо до вибуття	36–50
Нетелей (за 1 голову)	16000
Молока (за 1 кг)	4,00
Бугайців (за 1 кг живої маси)	16
Гною (за 1 т)	120
Туші корови (за 1 кг)	12

Під час калькулювання витрат (собівартості) були враховані наступні показники: корми, засоби захисту тварин (біопрепарати, медикаменти, дезінфікуючі засоби), матеріальні ресурси, що використовуються у виробництві (зокрема, спермопродукція), втрати від падежу тварин, послуги сторонніх організацій, паливо і енергія, оплата праці, відрахування на соціальні потреби, утримання основних засобів (амортизація, ремонт, техобслуговування будівель, доїльних установок тощо), податки, збори та інші платежі. У 2000 р. до вказаних показників додалися витрати, пов'язані із вирощування надремонтних нетелей, у 2010 р. – витрати, пов'язані із закупівлею нетелей для ремонту стад.

Для створення бази даних та статистичного аналізу результатів досліджень використовувалися програми Microsoft Excel Statistica 8.0.

Результати досліджень. Стада української чорно-рябої молочної породи характеризуються досить високою часткою спадковості за голштинської породою, яка продовжує зростати, передусім, через використання чистопородних бугай-плідників голштинської породи та вітчизняних плідників із різною часткою спадковості за голш-

тинською породою.

У досліджених племінних стадах у 2000–2010 рр. для відтворення маточного поголів'я використовувалися бугай-плідники як української чорно-рябої молочної, так і голштинської порід. Частка спадковості за голштинською породою батьків корів зросла із 83,3 % до 99,1 % за рахунок збільшення кількості батьків корів голштинської породи – із 12 до 59 голів. Кількість батьків корів української чорно-рябої молочної породи знизилась із 30 до 11 голів. Частка спадковості за голштинською породою корів збільшилась із 75,1 % до 92,6 %.

За умови, що із даних стад вибудуть дочки бугаїв української чорно-рябої молочної породи, частка спадковості за голштинської породою батьків корів сягне 100 %, оскільки, у 2011–2013 рр. сперма бугаїв-плідників української чорно-рябої молочної породи у досліджуваних племінних господарствах не використовувалась.

Насичення досліджених стад української чорно-рябої молочної породи спадковістю голштинської породи призвело до зростання надою в середньому на одну корову на рік на 2920 кг (рис. 1).

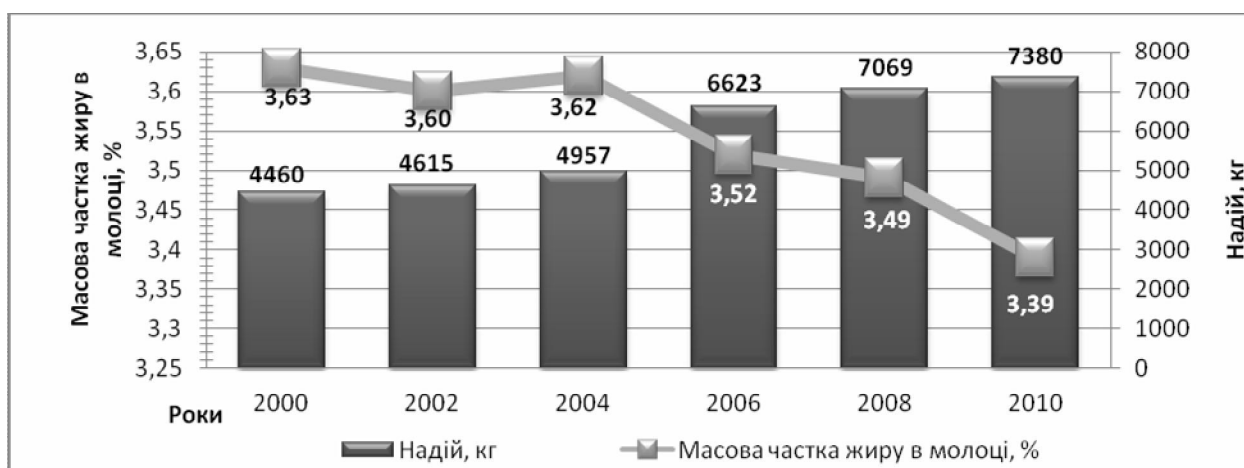

Рис. 1. Надій та масова частка жиру в молоці первісток

Найвищих показників надою первісток досягли у СВК ім. Щорса (8303 кг), дещо нижчих – у ТДВ «Терезине» (7398 кг) та ТОВ АФ «Глушки» (6753 кг), Проте, поряд із зростанням середньої величини надоїв спостерігається зменшення масової частки жиру у молоці. У 2000–2004 рр. масова частка жиру в молоці була на рівні 3,60–

3,63 %. Починаючи із 2005 р., її рівень знижувався і в 2010 р. вона становила лише 3,39 %.

Доведено, що рівень молочної продуктивності корів за лактацію і весь період продуктивного використання тісно пов'язаний із рівнем відтворення, причому ця кореляція є від'ємною. Одним із показників, який характеризує відтворювальну

здатність корів, є тривалість сервіс-періоду. Тривале використання високопродуктивних корів у стаді сприяє покращенню селекційного процесу за рахунок відбору найбільш цінних особин до племінного ядра, зменшення потреби у ремонтному мо-

лодняку та можливості проводити розширене відтворення стада. Слід відмітити, що у процесі вбирного схрещування з голштинською породою тривалість продуктивного використання корів, як і тривалість сервіс-періоду, зазнала змін (рис. 2).

Рис. 2. Тривалість сервіс-періоду та продуктивного використання корів

Згідно з результатами власних досліджень, із зростанням частки спадковості за голштинською породою спостерігається тенденція до подовження тривалості сервіс-періоду: із зростанням частки спадковості за голштинською породою батьків корів із 83,3 % до 99,1 % тривалість сервіс-періоду у досліджуваних стадах зросла на 58 днів, або на 5,8 днів у середньому за рік.

За досліджений період тривалість продуктивного використання корів зменшилась із 4,1 до 2,4 лактацій і має тенденцію до наступного падіння. Зокрема, у стаді СВК ім. Щорса із 2010 до 2010 року тривалість продуктивного використання корів скоротилась на 2,4 лактації, ТДВ «Терезине» – 1,9, ТОВ АФ «Глушки» – 0,9 лактації.

Водночас, зниження тривалості продуктивного використання корів призводить до зменшення кількості приплоду, отриманого від корови за життя, та змушує проводити більш інтенсивний ремонт стада. За таких умов виникають складнощі із формуванням групи ремонтного молодняку за рахунок власних тварин: за короткої тривалості продуктивного використання корів необхідно використовувати для ремонту стада весь отриманий і збережений молодняк, не проводячи

жорсткого відбору у цій групі, а у випадку недостачі проводити його закупівлю. Закупівля ремонтного молодняку, крім додаткових капіталовкладень, вимагає ретельного догляду закуплених тварин у період їх адаптації до умов господарства, призводить до великої різноманітності стада за походженням, що знижує його консолідованість та ускладнює наступне розроблення парувального плану.

Саме через причини погіршення стану відтворення і зниження тривалості продуктивного використання корів для ремонту стада цих племінних господарств використовуються всі здорові телички, тобто до племінного ядра входить 100 % корів, а генетичне поліпшення стада відбувається, головним чином, за рахунок використання високоцінних бугаїв-плідників.

У результаті власних досліджень встановлено, що фенотипічні зміни, які виникають у процесі формування високопродуктивних стад української чорно-рябої молочної породи із насиченням їх спадковістю голштинської породи, призводять до поліпшення величини надою за погіршення відтворних показників і тривалості продуктивного використання корів (табл. 2).

Таблиця 2

Господарські корисні ознаки стад української чорно-рябої молочної породи

Показник	СВКім. Щорса		ТОВ АФ «Глушки»		ТДВ «Терезине»	
	2000 р.	2010 р.	2000 р.	2010 р.	2000 р.	2010 р.
Корів, голів	605	560	216	409	580	338
Частка спадковості корів за голштинською породою, %	75,7	92,3	69,5	92,3	77,4	93,5
Надій, кг						
• за I лактацію	5382	8189	2857	7160	5236	6789
• за II лактацію	6115	8415	2934	7641	6139	7265
• за III і старше лактації	6589	7644	3237	7043	6327	7394
Вихід телят на 100 корів, голів	94	73	87	65	85	71
Забезпеченість власним ремонтним молодняком, %	168	60	107	73	111	60
Тривалість продуктивного використання, лактацій	4,5	2,1	3,5	2,6	3,7	2,6

Примітка. * – надій базисної жирності (3,4 %) у розрахунку на одну корову на рік.

За підвищення надою первісток на 1553–4303 кг (23–60 %) скорочення тривалості продуктивного використання становило 0,9–2,4 лактації, зниження виходу телят на 100 корів – 12–21 голів. Якщо у 2000 р. забезпеченість власним ремонтним молодняком переважала потребу на 7–68 %, то у 2010 р. ремонт цих стад власним

молодняком був забезпечений лише на 60–73 %. Витрати на галузь молочного скотарства розподілено на дві групи: витрати на вирощування ремонтних теличок від народження до введення в основне стадо та витрати на утримання корів від введення в основне стадо до вибуття (табл. 3).

Таблиця 3

Економічна ефективність галузі молочного скотарства у 2000 р. і 2010 р. у розрахунку на одну корову

Показник	СВК ім. Щорса		ТОВ АФ «Глушки»		ТДВ «Терезине»	
	2000 р.	2010 р.	2000 р.	2010 р.	2000 р.	2010 р.
Витрати, грн						
Вирощування ремонтних теличок від народження до введення в основне стадо	12255	11712	12765	13120	12765	12496
Утримання корів від введення в основне стадо до вибуття	59616	46400	54180	61100	56592	58500
Вирощування надремонтних нетелей	1942	–	242	–	353	–
Закупівля нетелей	–	3040	–	1600	–	2400
Разом	73813	61152	67187	75820	69710	73396
Виручка, грн						
Молоко	103332	66000	40457	72302	84098	70263
Бугайці	281	217	230	194	256	211
Реалізація нетелей	2400	–	320	–	480	–
Гній	11506	6974	10664	8906	11065	8520
Вартість корови у живій масі	6684	6648	6600	7464	6720	7548
Разом	124203	79839	58271	88866	102619	86542
Прибуток, грн	50390	18687	–8916	13046	32909	13146
Рівень рентабельності, %	68,3	30,5	–13,3	17,2	47,2	17,9

Встановлено, що економічна ефективність галузі молочного скотарства залежить від продуктивних, відтворних показників корів та тривалості їх продуктивного використання. Зокрема, у СВК ім. Щорса з 2000 р. до 2010 р. спостерігається зменшення витрат на одну корову на 12661 грн за рахунок скорочення тривалості продуктивного використання корів на 2,4 лактації. У ТОВ АФ «Глушки» і ТДВ «Терезине», не зважаючи на скорочення тривалості продуктивного використання корів на 0,9–1,1 лактації, витрати зросли на 8633 грн і 3686 грн, відповідно в основному за рахунок витрат, пов'язаних із закупівлею нетелей для ремонту стад.

У СВК ім. Щорса та ТДВ «Терезине», не зважаючи на підвищення середньорічного надою, виручка у розрахунку на одну корову зменшилась на 44364 грн і 16077 грн, прибуток – 31703 грн і 19763 грн, рівень рентабельності – на 37,8 % і 29,3 %, відповідно. Це пов'язано зі зниженням величини довічного надою, відсутністю надремонтних нетелей для реалізації та зменшенням кількості гною, який отримують за період використання тварин. У ТОВ АФ «Глушки» із 2000 р. до 2010 р. величина виручки, прибутку та рівень рентабельності зросли за рахунок суттєвого підвищення надою в середньому у стаді у розрахунку на одну корову на рік (із 2934 кг до 7641 кг за першу лактацію).

За результатами власних досліджень встановлено, що зростання частки спадковості корів української чорно-рябої молочної породи за гол-

штинською породою із 65,9–77,4 % до 92,3–93,5 % призвело до підвищення середньорічного надою, скорочення тривалості продуктивного використання корів та зменшення виходу телят на 100 корів. У СВК ім. Щорса та ТДВ «Терезине», де надій первісток із 2000 р. до 2010 р. зріс на 1553–2807 кг, спостерігається зниження виручки, прибутку та рівня рентабельності галузі молочного скотарства, у ТОВ АФ «Глушки», де підвищення надою первісток становило 4303 кг, ці показники зростають, проте поступається аналогічним у СВК ім. Щорса та ТДВ «Терезине».

Висновки:

1. За період 2000–2010 рр. із насиченням стад української чорно-рябої молочної породи спадковістю голштинської породи поряд із позитивними фенотипічними змінами – зростання надою (у середньому на 2920 кг), спостерігаються негативні – зниження масової частки жиру в молоці (–0,24 %), скорочення тривалості продуктивного використання корів (–2,3 лактації) та збільшення тривалості сервіс-періоду (+58 днів).

2. Як з економічного, так і з селекційного погляду більш ефективним є тривале використання корів за рівня відтворення, який дає змогу проводити ремонт стада за рахунок власного ремонтного молодняку. Недостатня кількість власного ремонтного молодняку, закупівля нетелей часто сумнівного походження і якості, призводять до формування неконсолідованих, різноманітних за походженням стад, де ускладнюється проведення ефективної селекційно-племінної роботи, що

Список використаної літератури:

1. Аналіз генофонду української чорно-рябої молочної породи / М. Я. Єфіменко, Б. Є. Подоба, О. Д. Бірюкова [та ін.] // Розведення і генетика тварин. – К. : Аграрна наука, 2007. – № 41. – С. 46–50.
2. Гавриленко М. Фактори, які впливають на кількість і якість молока / М. Гавриленко // Пропозиція. – 2007. – № 10. – С. 66–67.
3. Коваленко В. П. Моніторинг формування генофонду молочного скотарства країни та методи прискорення породоутворення в ньому / В. П. Коваленко, М. І. Гиль // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2010. – Вип. 3. – Т. 2. – Ч. 1. – С. 78–93.
4. Кругляк А. П. Новий напрям селекції голштинської породи / А. П. Кругляк. – (Державна книга племінних тварин української червоно-рябої молочної породи ; т. 3); за ред. Г. І. Півінської. – К.: Арістей, 2006. – С. 4.
5. Сотніченко Ю. М. Ефективність селекції української чорно-рябої молочної породи за типом вбирного схрещування / Ю. М. Сотніченко, І. М. Процьків // Вісник Черкаського інституту АПВ. – Черкаси, 2009. – Вип. 9. – С. 32–37.
6. Хемме Т. Анализ развития мирового молочного рынка / Т. Хемме // Молочные реки – 2005: сб. докл. междунар. конф. – Майское, 2005. – С. 1–13.

Рудык И. А., Ставецкая Р. В. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ФЕНОТИПИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ В СТАДАХ УКРАИНСКОЙ ЧЕРНО-ПЕСТРОЙ МОЛОЧНОЙ ПОРОДЫ

Установлено, что сегодня украинская черно-пестрая молочная порода развивается как открытая популяция и с каждым годом для воспроизводства маточного поголовья все интенсивнее используются чистопородные быки-производители голштинской породы. В трех племенных стадах украинской черно-пестрой молочной Киевской области в 2000–2010 гг. для воспроизводства маточного поголовья использовались быки-производители как украинской черно-пестрой молочной, так и голштинской пород. Доля наследственности по голштинской породе отцов коров возросла с 83,3 % до 99,1 % за счет увеличения количества отцов коров голштинской породы с 12 до 59 голов, количество отцов коров украинской черно-пестрой молочной породы сократилось с 30 до 11 голов. Доля наследственности по голштинской породе коров выросла с 75,1 % до 92,6 %.

За исследованный период с насыщением стад украинской черно-пестрой молочной породы наследственностью голштинской породы наряду с положительными фенотипическими изменениями – рост уадоля (в среднем на 2920 кг), наблюдаются негативные – снижение массовой доли жира в молоке (–0,24 %), сокращение продолжительности продуктивного использования коров (–1,7 лактаций) и увеличение продолжительности сервис-периода (+58 дней), что повлияло на экономические показатели отрасли молочного скотоводства. Если в 2000 г. обеспечение собственным ремонтным молодняком превышало потребность на 7–68 %, то в 2010 г. ремонт этих стад собственным молодняком был обеспечен только на 60–73 %.

На основе собственных расчетов установлено, что при удое первотелок 5236–5382 кг, продолжительности продуктивного использования коров – 3,7–4,5 лактаций и выхода телят на 100 коров – 85–94 головы получают прибыль в расчете на одну корову на 16077–44364 грн выше, чем при удое 6789–8189 кг, продолжительности продуктивного использования – 2,1–2,6 лактаций и выхода телят на 100 коров – 71–73 головы. Уровень рентабельности при этих условиях уменьшается с 47,2–68,3 % в 17,9–30,5 %. Итак, как с экономической, так и с селекционной точки зрения более эффективным является длительное использование коров при уровне воспроизводства, который позволяет проводить ремонт стада за счет собственного ремонтного молодняка.

Ключевые слова: украинская черно-пестрая молочная порода, поглотительное скрещивание, фенотипические изменения, молочная продуктивность, воспроизводительная способность, продолжительность продуктивного использования, экономическая эффективность.

RUDICK I.A., STAVETSKA R.V. ECONOMIC ASSESSMENT PHENOTYPIC CHANGES IN THE HERD UKRAINIAN BLACK-AND-WHITE DAIRY BREED

Today Ukrainian Black-and-White dairy breed is developing as an open population and every year for the reproduction of breeding stock more intensively used bulls and bulls Ukrainian Black-and-White dairy breed with different part of Holstein heredity were researched. In 3 Ukrainian Black-and-White dairy breed herds of Kyiv region in 2000–2010 were used both pure-bred Holstein and Ukrainian Black-and-White dairy breed bulls. Part of heredity of Holstein cows fathers increased from 83,3 % to 99,1% by increasing the number of Holsteins bulls – from 12 to 59, the number of Ukrainian Black-and-White dairy breed bulls has decreased from 30 to 11. Part of Holstein heredity of cows increased from 75,1 % to 92,6 %.

Phenotypic changes in Ukrainian Black-and-White dairy breed with saturation of Holstein breed heredity

were researched. Together with positive phenotypic changes – increasing of milk yield (on average 2920 kg), there are negative – reducing of milk fat (–0,24 %), productive use of cows shortening (–1,7 lactation) and extending of service-period (+58 days). These changes affected the economic parameters of dairy cattle industry. If in 2000 the providing of own remount heifers prevailed need to 7–68 %, then in 2010 these herds were provided by own remount heifers only 60–73 %.

In our calculations were found, that in milk yield of firstborn 5236–5382 kg, length of productive use of cows – 3,7–4,5 lactations and calve output per 100 cows – 85–94 heads give profit per cow more on 16077–44364 UAH than in milk yield 6789–8189 kg, length of productive use – 2,1–2,6 lactations and calve output per 100 cows – 71–73 heads. Profitability under these conditions decreases with 47,2–68,3 % to 17,9–30,5 %. Thus, both economically and selection points more preferable is long-term use of cows with good reproduction ability, which allows repairing the herd through its own remount young animals.

Keywords: Ukrainian Black-and-White dairy breed, absorbing crossing, phenotypic changes, milk productivity, reproductive ability, length of productive use, economic efficiency.

Дата надходження в редакцію: 18.12.2013 р.

Рецензент: доктор с.-г. наук, професор Л. М. Хмельничий

УДК 636.612.018

ПРОДУКТИВНІ ЯКОСТІ ХУДОБИ ЛЕБЕДИНСЬКОЇ ПОРОДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ СЕЛЕКЦІЇ

Ю. М. Бойко, к.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

В умовах базового господарства здійснено аналіз генеалогічної структури стада та показників молочної продуктивності худоби локальної лебединської породи в межах ліній. Вивчена поєднуваність найбільш поширеної лінії Елеганта 148551 з іншими структурними одиницями породи. Визначено ступінь фенотипової консолідації корів різних ліній за ознаками молочної продуктивності.

Ключові слова: лебединська порода, генеалогічна структура, лінія, молочна продуктивність, фенотипова консолідація.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Збільшення кількості тварин спеціалізованих молочних порід в умовах України впродовж останніх 20-ти років призвело до скорочення чисельності поголів'я худоби місцевих локальних порід. На даний час існує велика загроза зникнення більшості із них, внаслідок чого зменшиться природна різноманітність тварин, буде втрачено цінні генотипи, адаптовані до специфічних умов середовища [2, 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Породи тварин, що розводяться на території певної держави визначають її власний генофонд і свідчать про природну різноманітність популяції тварин, та великої рогатої худоби зокрема [7, 14].

Серед таких порід – лебединська. Значення її як материнської основи для нових селекційних досягнень, завдяки унікальному набору генів, важко переоцінити, оскільки худобі притаманна низка унікальних господарсько-корисних ознак, серед яких закріплена століттями адаптованість до місцевих, господарських та кормових умов, витривалість та стійкість проти захворювань [1, 5, 8, 15, 16, 18].

Крім того, в умовах Сумщини лебединська порода стала основою для створення української бурої молочної породи та північно-східного типу української чорно-рябої молочної породи [1, 5, 6, 8, 10, 15, 16, 18].

На даний час залишається актуальним питання щодо збереження і розвитку таких важли-

вих спадково зумовлених ознак лебединської худоби, як підвищені у їхньому молоці вміст жиру та білка. Останнім часом вивченню молочної продуктивності та, особливо, якісного складу молока у цієї худоби не надавалось належної уваги, тому в науковій літературі недостатньо інформації щодо цього питання [11, 12, 13, 17].

Постановка завдання. Тому метою наших досліджень стало вивчення продуктивних якостей тварин унікальної за своєю генетичною структурою породи великої рогатої худоби, високоцінний генофонд якої розміщується лише в поодиноких стадах Сумського регіону.

Вихідний матеріал, методика та умови дослідження. Дослідження господарсько-корисних ознак худоби лебединської породи проводилися в господарстві ПСП "Комишанське" Охтирського району Сумської області.

До селекційно-генетичного аналізу із зазначених стад залучено інформацію про 293 голови корів лебединської породи, з них 148 – із вираженим породним типом. Оцінку господарсько-корисних ознак проведено на тваринах, що закінчили щонайменше першу лактацію тривалістю понад 240 днів.

Під час порівняння господарсько-корисних ознак груп корів враховували фактори стада, року першого народження чи отелення, походження [3].

Обчислення здійснювали методами математичної статистики [9] засобами програмного паке-